

**Gemeente
Rotterdam**

Maatschappelijke Ontwikkeling
Onderwijs, Cultuur, Evenementen
S. Kasmi

Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam
Internet: www.rotterdam.nl

Van: Michelle Mandos
Telefoon: 010-2671901
E-mail: bbo@rotterdam.nl

Ons kenmerk: M2301-2270 - 23bo003079

Onderwerp: handreikingen Cultuur in Stedelijke Ontwikkeling

Datum: 17 februari 2023

Retouradres: Postbus 70012, 3000 KP Rotterdam

Per e-mail verzonden

Dhr. H. Karakus

Geachte heer Karakus, beste Hamit,

Dank voor de handreikingen Cultuur in Stedelijke Ontwikkeling die u mij en wethouder Zeegers in december stuurde. In het gesprek dat we erover hadden op 14 december gaf ik al aan dat ik de handreikingen waardeer. Het ondersteunt onze opgave om te komen tot een goede groei van de stad, waarin ruimte is voor wonen, werken en recreëren. Een breed aanbod van cultuur hoort daarbij, zowel stedelijk en zeker ook lokaal. Uw werkgroep heeft zich verdiept in de opgave en komt tot een aantal observaties en aanbevelingen. Zoals afgesproken zal ik inhoudelijk op de verschillende punten in gaan. Hiermee hoop ik recht te doen aan het werk van de leden van de werkgroep.

Analyse

Uit de analyse die u heeft opgesteld komen drie knelpunten naar voren: de beschikbaarheid en kwaliteit van ruimte, de toegankelijkheid van culturele voorzieningen, en de plek voor de culturele infrastructuur in de stedelijke ontwikkeling.

Beschikbaarheid en kwaliteit van ruimte

U schrijft dat de ruimte om kunst en cultuur te maken, te programmeren en te organiseren onder druk staat. Dat zien wij ook inderdaad. Maar vooral op bepaalde plekken. Niet overal. Op sommige plekken moeten we dus actief helpen organiseren en op andere plekken kan het laten ontstaan. Dat is maatwerk dat we met en in de gebieden doen, samen met partners als CultuurConcreet en SKAR.

Over de ontwikkelingen op de vastgoed- en energiemarkt constateert uw werkgroep stijgende kosten voor de huisvesting van makers en culturele instellingen en dat dit ten koste gaat van geld voor programmering. De huidige uitzonderlijke situatie van indexatie en energieprijzen, zijn voor de hele samenleving inderdaad een probleem. Ook voor culturele partijen. Los van tijdelijke hulp is het vooral zaak om voor de toekomst goed gesteld te staan. Een eigen plek voor iedereen is misschien niet meer voor iedereen nodig en samengaan en samenwerken levert zelfs meerwaarde op. Hoe we daar komen is onderdeel van de huidige transitiefase naar een nieuw cultureel bestel.

Naast de stijgende prijzen stipt u de kwaliteit van de huisvesting aan als zorg. In het Integraal Huisvestingsplan Cultuur leest u dat veel gebouwen verouderd zijn, en niet toekomstbestendig, toegankelijk en duurzaam. Ik hecht eraan op te merken dat er middels het IHP juist middelen gereserveerd zijn om te investeren in de gemeentelijke gebouwen. En die vervangingsopgave wordt juist aangepakt als een moment om opnieuw naar de opgave te kijken en de daarin veranderende behoefte. Overigens is slechts een beperkt aantal culturele voorzieningen gehuisvest in een gemeentelijk pand. De anderen zijn gehuisvest in panden van andere eigenaren of in eigen vastgoed.

Toegankelijkheid en nabijheid van culturele voorzieningen

De toegankelijkheid van cultuur in de wijken kan nog aanzienlijk verbeterd worden, zo constateert uw werkgroep. Dat ben ik inderdaad met u eens. Dit is naar voren gekomen uit het dataonderzoek dat we hebben verricht en dat we weten van de referentiewaarden. Meer spreiding van stedelijke voorzieningen en intensivering voor bepaalde gebieden in de stad is van belang. Onlangs heb ik daarom opdracht gegeven tot het ontwikkelen van een Ruimtelijk Kader Cultuur.

Cultuur en stedelijke ontwikkeling

Uw werkgroep wijst ons op de negatieve gevolgen van tijdelijkheid. Zo zorgt de tijdelijke huur van atelierruimte voor onzekerheid, en kunnen investeringen niet terugverdiend worden. Ook het tijdelijk programmeren van plekken in het kader van placemaking is niet altijd positief, zo schrijft u. Het blijkt vaak moeilijk om succesvolle culturele initiatieven – die hebben bijgedragen aan de populariteit van een gebied – te bestendigen zodra een gebied verder ontwikkeld wordt.

Dit zien we inderdaad gebeuren. En we zetten ons in om dat waar nodig, anders te organiseren. In het M4H gebied is het bijvoorbeeld gelukt om het collectief van het Keilepand dat een waarde leverde aan de gebiedsontwikkeling, in staat te stellen het pand te verwerven.

Overigens zien we ook dat tijdelijkheid kansen kan bieden. Voor beginnende partijen om te kunnen groeien en experimenten bijvoorbeeld. En niet alles hoeft te blijven. Maar voor dat wat van structurele waarde kan zijn, willen we ons inderdaad inzetten om te kunnen behouden.

Uw oproep om het IABX-advies te volgen en een integraal cultureel plan te ontwikkelen dat zich verhoudt tot het gehele ecosysteem en gekoppeld is aan andere sectoren als economie, onderwijs, stedelijke ontwikkeling, welzijn, daar zijn we op dit moment de eerste stappen toe aan het zetten. De vastgestelde omgevingsvisie en het Ruimtelijk Kader Cultuur dat we daarbinnen ontwikkelen zal hier ook een bijdrage aan leveren.

Partijen

U geeft een uitgebreide beschrijving van partijen en organisaties die (zouden kunnen) zorgen voor ruimte voor kunst en cultuur. Aan die beschrijving heb ik weinig toe te voegen, behalve als het gaat om de intermediaire organisaties. U schrijft dat er in Rotterdam geen organisatie is die helpt bij het realiseren van ruimten voor de gehele culturele sector. Maar de SKAR huisvest, indien gewenst, wel degelijk ook culturele instellingen. Niet zoveel als ze makers en creatief ondernemers huisvesten, maar juist het toevoegen van culturele instellingen aan broedplaatsen bijvoorbeeld, is een ambitie voor de toekomst die onder andere SKAR kan helpen vormgeven.

Verder is het van belang om aan uw beschrijving van de gemeente, de rol en functie van de vastgoedstrategen toe te voegen. Het Strategieteam Maatschappelijk vastgoed zit aan tafel bij de gebiedsontwikkelingen. Zij handelen vanuit de maatschappelijke opgaven die de verschillende beleidsvelden meegeven, en houden daarbij de integraliteit voor ogen.

Conclusie

U concludeert dat door de woningnood er nu terecht veel aandacht is voor het bouwen van woningen, maar dat het belangrijk is om oog te houden voor de wijze waarop kunst en cultuur kan blijven bijdragen aan een aantrekkelijke stad. Dit vraagt, zo schrijft u, om een langetermijnvisie op de culturele infrastructuur.

Ik onderschrijf uw conclusie volledig en dat is ook de reden dat er gewerkt wordt aan de opgave van de groei van de stad, binnen de omgevingsvisie, in integrale teams zoals het Strategieteam Maatschappelijk Vastgoed en dat er een Ruimtelijk Kader Cultuur in ontwikkeling is.

Tien handreikingen

Met de bovenstaande conclusie als vertrekpunt voorziet u ons van een tiental handreikingen. Deze stel ik zeer op prijs en ik doe ook graag een beroep op allen die de handreikingen hebben onderschreven, om een bijdrage te leveren. Graag reageer ik op de handreikingen.

1. EEN VASTE PLEK AAN DE ONTWIKKELTAFEL

Geef cultuur letterlijk een stem in de gebiedsontwikkeling. Verschillende betrokkenen (overheid, cultuur, markt) moeten standaard bij elkaar aan tafel zitten bij gebiedsontwikkelingen. Dit moet op projectniveau, maar kan ook stadsbreed, als een tafel die zich inzet voor de stad. Regievoering vanuit de gemeente Rotterdam is hierbij essentieel zodat er consistente aandacht is voor cultuur in zowel de planvorming als de realisatiefase

- Door het opstellen van referentiewaarden die opgenomen zijn in de rekentool is een belangrijke eerste stap gezet, waarmee de cultuuropgave bekend is. Met de organisatorische veranderingen binnen de gemeente staan we bovendien beter gesteld voor de opgaven. Zo zitten we via de vastgoedstrategen nu dichter op de gebiedsontwikkelingen en door middel van het opstellen van Nota's van Uitgangspunten kunnen de referentiewaarden worden geconcretiseerd. Dus de plek aan tafel is er. Maar er zijn natuurlijk nog wel uitdagingen daarna. Zoals welke concrete culturele partij daarbij betrokken kan worden, wetende dat een gebiedsontwikkeling een zeer lange adem heeft.

2. MEERWAARDE DIE OOK TERUGSTROOMT

Laat culturele partijen meeprofiteren van de economische en sociale meerwaarde die zij creëren, bijvoorbeeld in het geval van placemaking. Geef cultuur niet alleen tijdelijk een plek om gebiedsontwikkeling aan te jagen, maar ook de mogelijkheid om structurele ruimte te krijgen.

- We zien dat tijdelijkheid ook kansen kan bieden. Voor beginnende partijen om te kunnen groeien en experimenten bijvoorbeeld. En niet alles hoeft te blijven. Het is belangrijk om te blijven kijken wat een plek nodig heeft. Maar dat wat van structurele waarde kan zijn, zouden we inderdaad willen kunnen behouden. Door bijvoorbeeld een partij als SKAR afnemer te laten zijn van bepaalde plekken waarmee de toekomst en betaalbaarheid meer zekerheid krijgt. Of door het mogelijk te maken dat partijen die een bijdrage hebben geleverd aan een gebiedsontwikkeling, hun pand kunnen kopen zoals bij het Keilepand is gebeurd.

3. EEN GEZONDE FINANCIËLE BASIS

Maak optimaal gebruik van de beschikbare financiële mogelijkheden om culturele plekken te realiseren. Dit kan bijvoorbeeld met een borgstellingsfonds of een revolverend fonds op basis van de Onroerend Zaakbelasting.

- Naar aanleiding van de motie 'Nieuwe ideeën hebben oude panden nodig' (21bb9728) is onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om een Rotterdams Stadmakersfonds op te richten om daarmee maatschappelijke partijen te helpen met bijvoorbeeld het verwerven van vastgoed. Wethouder Simons heeft de commissie Bouwen, Wonen en Buitenruimte hier onlangs over ingelicht. (M2208-649) Het college verwacht uiterlijk eind eerste kwartaal 2023 hier nader over te kunnen berichten.

4. EEN VISIE VOOR DE FYSIEKE RUIMTE

Voer regie op de beschikbare plekken voor culturele initiatieven en festivals. Ontwikkel daarbij een visie op de benodigde keten van ruimte voor kunst en cultuur: Een plek kan verdwijnen, maar houdt de keten dan in stand door er iets voor terug te laten komen. Faciliteer daartoe kennisdeling over vastgoed en betere bemiddeling tussen vragers en aanbieders van ruimte voor kunst en cultuur.

- Dit past in het Ruimtelijk Kader Cultuur dat we al eerder noemden en dat in ontwikkeling is. De referentiewaarde zijn een handig middel om daarbij vinger aan de pols te houden. Wel op basis van een kwalitatieve toets wat de invulling op die plek (in relatie tot bewoners) dan zou moeten zijn.

5. DE PERCENTAGEREGELING HERSTELD

Herstel de percentageregeling waarbij 1 procent van de bouwsom van nieuwe overheidsprojecten wordt besteed aan een opdracht voor (beeldende) kunst en culturele programmering. Betrek daarbij een diverse groep aan makers. Deze percentageregeling, die in veel gemeenten wordt toegepast, heeft Rotterdam veel moois gebracht maar werd in 2008 afgeschaft.

- Ik onderzoek de mogelijkheden om opnieuw een percentageregeling in te voeren. Deze regeling heeft in het verleden voor een mooie collectie kunst in en rond maatschappelijke gebouwen gezorgd.

6. EEN INTEGRALE AANPAK

Versterk het integrale werken bij de gemeente Rotterdam, zoals dat al gebeurt bij het traject Ontwerpend Ontwikkelen. Het is het belang van de stad dat de afdelingen verantwoordelijk voor onder meer cultuur, vastgoed en stedelijke ontwikkeling samen optrekken om cultuur te laten bijdragen aan een vitale stad.

De vastgoedstrategen uit het Strategieteam maatschappelijk Vastgoed spelen in de opgave van de stedelijke ontwikkeling en het borgen van ruimte voor maatschappelijke voorzieningen een belangrijke rol. Het ontwerpend ontwikkelen is een mooi voorbeeld van die integrale samenwerking. Bij de vervangingsopgave van het maatschappelijk vastgoed is daar de vraag geadresseerd wat de vervanging van het maatschappelijk vastgoed betekent en wat we kunnen doen om te komen tot meervoudige waardecreatie. De vraag van nu is tenslotte anders dan toen de panden gerealiseerd werden; de wijken vragen iets anders; gebruikers zijn veranderd.

7. FACILITEER GRASSROOTS INITIATIEVEN

Ondersteun innovatieve benaderingen van ruimtegebruik en samenwerking door dit te faciliteren en regeldruk weg te nemen. Dit kan bijvoorbeeld gaan om nieuwe vormen van eigendom zoals coöperaties of multifunctioneel ruimtegebruik

- Kleine(re) culturele partijen gedijen bij veel flexibiliteit, samenwerking, zorgen uit handen nemen en goede betaalbaarheid. De panden die SKAR beheert zijn voor dit soort partijen interessant. Maar dan moet er wel ruimte zijn. Dat is de reden dat bij het nieuwe Atelier- en Broedplaatsenbeleid uitbreiding van vierkante meters voor SKAR voor de hand ligt.

- Maar ook of het beter benutten van bestaande ruimtes in een wijk door de inzet van digitale hulpmiddelen (5D-planning, met een app beschikbare ruimtes reserveren) wordt onderzocht bijvoorbeeld. Daarnaast is multifunctioneel ruimtegebruik de norm voor de toekomst. Niet meer één functie, één gebouw, maar een plek zien te creëren waar verschillende programma's worden ondergebracht.

8. MAATWERK PER WIJK HELPT TOEGANKELIJKHEID

Versterk het laagdrempelig cultuuraanbod in de wijken omdat dit essentieel is voor sociale cohesie en talentontwikkeling. Tussen de Rotterdamse wijken zijn grote verschillen in de beschikbaarheid van ruimtes voor cultuurparticipatie en de mate waarin bijvoorbeeld Huizen van de Wijk plek bieden aan cultuur. De referentiewaarden van de gemeente (een richtlijn voor de ruimte voor maatschappelijke voorzieningen) worden in veel wijken niet gehaald. Lever daarbij maatwerk per wijk. Speel in op de behoeften die er in ieder gebied leven door meer publieksonderzoek te doen. De referentiewaarden zijn geen doel op zich, maar een middel om tot een sterke culturele infrastructuur te komen.

- De referentiewaarden zijn een middel dat ons inzicht geeft om de strategie voor de toekomst verder te ontwikkelen. We weten hoe het kwalitatief en kwantitatief in de wijken gesteld is met het culturele aanbod. Met dat inzicht zullen we aanbieders aan elkaar koppelen en ruimte voor cultuur zien te vergroten daar waar behoefte is. Maatwerk is daarbij geboden. De ene wijk is de andere niet, tenslotte. Koppeling met andere programma's ligt daarbij voor de hand en is ook wenselijk.

9. KRUISBESTUIVING WERPT VRUCHTEN AF

Breng programma's voor cultuur samen met die voor bewegen en gezondheid, welzijn en educatie. Dat kan ook in een verzamelgebouw met wijkfuncties, zoals Boijmans Hillevliet laat zien. Stel het onderdeel cultuur verplicht bij de aanbesteding van Huizen van de Wijk. Versterk de bestaande ondersteuning van culturele initiatieven in de wijken, zodat ideeën tot wasdom kunnen komen en bijdragen aan leefbaarheid

- Meer functies en programma's in een (wijk)gebouw is inderdaad het streven. Maar maatwerk is wel geboden. Het is afhankelijk van de wijk. Daarom is het college geen voorstander van het verplicht stellen van cultuur in de aanbesteding van Huizen van de Wijk.

10. IEDEREEN DOET MEE

Alle partijen moeten zich inzetten voor een intensievere samenwerking tussen cultuursector, beleidsmakers en vastgoedsector. Het beleidsspeerpunt van interconnectiviteit – verbindingen tussen cultuur en andere beleidsdomeinen zoals welzijn, sport en stedelijke ontwikkeling – vraagt om gezamenlijke inzet

- De betrokkenheid en inzet van alle partijen is inderdaad nodig om te komen tot een breed en gebalanceerd aanbod van kunst, cultuur, welzijn, educatie, onderwijs en sport in de stad. Vanuit de gemeente zitten we aan tafel bij de gebiedsontwikkelingen. Daarbij houden we de maatschappelijke opgaven vanuit de verschillende beleidsvelden in het oog en streven integraliteit na.

Van de cultuursector en de vastgoedsector verwachten we dat ook zij het belang van een leefbare en aantrekkelijke stad voor ogen hebben. We gaan ervan uit dat we op hun inzet kunnen rekenen.

Met vriendelijke groet,

Said Kasmi
Wethouder Onderwijs, Cultuur, Evenementen